

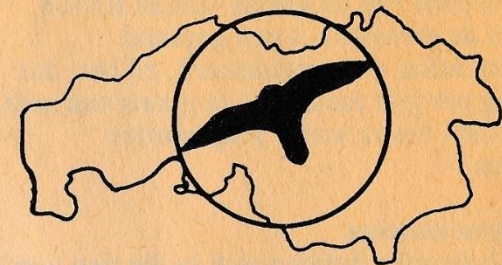
KERKKLOKJE

WEEKBLAD
VOOR
OISTERWIJK
EN
OMSTREKEN

67e jaargang - 30 mei 1984 - nummer 22

10 jaar Vogelwerkgroep Midden-Brabant

Tien jaar geleden, in 1974, werd in Oisterwijk de Vogelwerkgroep Falco opgericht. Initiatiefnemers waren Bart Horvers en Loek Hilgers. Al in een vroeg stadium waren ook Johan v.d. Wiel, Jan Buijsters, Frans van Avendonk en Nico Hilgers erbij betrokken. Falco is de Latijnse benaming voor de valk. De initiatiefnemers dachten bij de keuze van die naam vooral aan de slechtvalk. Het beeld van die felle roofvogel paste bij het streven van de groep: misstanden in de natuur aanpakken. In januari 1979 ging Falco een fusie aan met de roofvogelwerkgroep Meijerij. De nieuwe naam werd: Werkgroep voor vogel- en natuurbescherming Midden-Brabant. In 1982 werd de groep bij de Kamer van Koophandel officieel als vereniging ingeschreven. Op dit moment zijn er ruim 40 leden.

Vanwege het tweede lustrum was er op 19 mei een jubileumdag. Omdat de Oisterwijkse groep de tiende verjaardag vierde, had de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels besloten de jaarlijkse kontaktdag in Oisterwijk en Oirschot te laten plaatsvinden. Oorspronkelijk zou het hele programma in Oisterwijk worden afgewerkt, maar omdat Kleyn Speyck wegens de brand niet beschikbaar was, moest voor het binnengebeuren te elfder ure worden uitgeweken naar Oirschot. In onze gemeente namen zo'n 600 personen deel aan een vogelexcursie. In Oirschot waren er lezingen over de buizerd, de havik en de vogeltrek. Ook was er een tentoonstelling van affiches en werkstukken van de basisschoolleerlingen. Vanwege het tienjarige bestaan hebben leden van de werkgroep op tien verschillende basisscholen in de regio een cursus verzorgd over "Vogels kijken rondom de school". In Oisterwijk hebben leerlingen van De Coppele eraan deelgenomen. Een belangrijk onderdeel van de jubileumdag was ongetwijfeld de presentatie van het boek: "Over vogels in het Hart van Brabant". Het eerste exemplaar ervan werd door Loek Hilgers aangeboden aan de voorzitter van de landelijke vereniging.

't Kerkklokje las voor u dat boek en had bovendien een gesprek met de heer Hilgers.

Een opvliegende kuifeend. In 1981 werden in Oisterwijk 10-15 broedparen van de kuifeend aangetroffen. Voor heel Noord-Brabant wordt het aantal broedpaartjes van de kuifeend geschat op 300-450. In Oisterwijk werd deze vogel voor het eerst waargenomen in 1941. (Gegevens ontleend aan: "Over vogels in het Hart van Brabant", Oisterwijk 1984).

Vogels tellen

De werkgroep legt de nadruk op vogelstudie. Je inzetten voor vogel- en natuurbescherming kan alleen als je over goede gegevens beschikt. De vogelvrienden steken daarom veel tijd in veldwerk. Gewapend met gedetailleerde kaarten en verrekijkers trekken ze de natuur in om systematisch vogels te tellen. Als er ganzen moeten worden geteld, wordt ook wel gebruik gemaakt van telescoopkijkers op statief. Soms worden ook, d.m.v. een cassette recorder, de geluiden van bepaalde vogels geproduceerd om reacties uit te lokken. De resultaten van al die tellingen worden opgestuurd naar het Rijksinstituut voor Natuurbeheer. Sommige tellingen worden ook vastgelegd in rapporten. Zo maakte de werkgroep in de jaren '77 tot en met '79 een belangrijke inventarisatie van de broedvogels in De Mortelen, een ongeveer 900 ha groot gebied dat ligt binnen de driehoek Spoorдонk-Boxtel-Best. Het rapport daarover werd uitgegeven in samenwerking met Staatsbosbeheer.

De Kleine Heide

Ook over drie belangrijke vogelgebieden in Oisterwijk maakte de werkgroep (interne) rapporten. Het betreft de Kleine Oisterwijkse Hei (achter het militaire oefenterrein), de omgeving van het Rietven en de Moddervelden. Laten we de Kleine Oisterwijkse Heide als voorbeeld nemen. In het al genoemde boek hebben Hans van Lieshout en Mart Ermen over dat natuurgebied o.a. het volgende te melden. De Kleine Oisterwijkse Heide, ongeveer 20 ha groot, is ingesloten door cultuurland, voornamelijk weilanden en maïsvelden. Toch is het een zeer waardevol terrein. In het broedseizoen van '76, zo heeft Falco vastgesteld, bolderden er zes korhanen en werden er drie jongen waargenomen. (Korhoenders zijn zeer zeldzame vogels; ze zijn bijna uitgestorven. Red.). Verder broedden er een boomvalk, twee wulpen, een ransuil en de geelgors. In het aangrenzende cultuurland kwam de patrijs voor. In dit gebied werd, in overleg met de rentmeester van het landgoed De Rosep waar de Kleine Oisterwijkse Heide deel uitmaakt,

een vrij vogelreservaat ingesteld. Er worden nog regelmatig twee korhanen gesignaleerd. Broedende korhoenders zijn echter de laatste jaren niet meer waargenomen. Korhoenders hebben een voorkeur voor jonge heide. Heide moet echter worden onderhouden, anders

veroudert ze en groeit dicht. De vogelwerkgroep kreeg toestemming om het onderhoud van de hei ter hand te nemen. Al acht jaar lang wordt in het najaar de hei afgeplagd en gemaaid. Ook wordt de opslag van

grove den en berk verwijderd. Op die manier blijft de hei open en dus aantrekkelijk voor de zeldzame korhoenders.

Toch heeft het terrein te lijden door het gebruik van kunstmest in de directe omgeving en door waterpeilverlagende maatregelen. Bij de totstandkoming van het Bestemmingsplan Buitengebied van de gemeente Oisterwijk pleitte de vogelwerkgroep voor de instelling van een bufferzone. Het gebied zou volgens Falco de bestemming landschappelijk en natuurwetenschappelijk waardevol terrein moeten krijgen. Hoewel de gemeente aanvankelijk een andere bestemming toekeende, werd de zienswijze van Falco uiteindelijk bevestigd door een uitspraak van de Kroon. Ondanks de protesten is een gepland waterwinstation wel gerealiseerd, zij het, dat voorlopig per jaar maar drie in plaats van acht miljoen kub. meter water mag worden gewonnen.

Knotwilgen snoeien

De vogelvrienden hebben zich in die tien jaar weten te redden zonder subsidie van de overheid. Geld van de overheid, zo dachten sommige leden van de werkgroep, zou de vrijheid van handelen in gevaar kunnen brengen. Dat die onafhankelijke positie t.o.v. de overheid wel degelijk geboden is, blijkt uit het feit dat de werkgroep de afgelopen jaren tegen de bestemmingsplannen voor het buitengebied van elf verschillende gemeenten in de regio bezwaarschriften heeft ingediend. Na jaren knokken levert zo'n bezwaarschriftenprocedure soms positieve resultaten op, zoals in het geval van de Kleine Oisterwijkse Heide. Om toch over wat geld voor de vereniging te kunnen beschikken, werd in 1976, op initiatief van Jo Swaans, besloten tot de oprichting van een werkgroep landschapsbeheer. De groep trok zich allereerst het lot aan van de sinds lange tijd verwaarloosde knotwilgen in onze omgeving. Vroeger hielden de boeren zelf die knotten bij. Het hout dat het snoeiwerk opleverde, werd gebruikt als zogenaamd boerengeriefhout voor klompen, manden, erfafscheiding enz.

Nu het hout voor de bedrijfsvoering van de boer niet meer van nut is, wordt er niet meer naar de knotwilgen omgekeken. In andere gevallen worden ze geroid. De leden van de groep landschapsbeheer namen het snoeiwerk van knotwilgen en -populieren ter hand. In Oisterwijk is de groep bijvoorbeeld actief geweest op De Logt. Het hout dat van de bomen werd gehaald, werd verkocht als brandhout. Op die manier kwam de vereniging aan wat geld. Van de opbrengst werden ook enkele motorzagen, een tweedehands tractor en een platte wagen aangeschaft.

Het onderhoud van knotwilgen is noodzakelijk, wil de onderstam niet bezwijken. Ook zijn knotwilgen interessante bomen voor insecten, planten en vogels. De holtes van knotwilgen zijn ideale broedplaatsen voor de steenuil. Het

Een tekening van de kerkuil. In Oisterwijk broedt deze vogel alleen in een nestkastje op de Petruskerk.

onderhoud van knotwilgen is in de afgelopen jaren een heel belangrijke activiteit van de vogelwerkgroep geweest.

In vogelvlucht

Wie, in vogelvlucht, iets wil zeggen over de ontwikkelingen van de vogelstand in Oisterwijk en omgeving van 1974 tot nu, kan niet uitsluitend somber gestemd zijn. Zo is er sprake van enig herstel van de roofvogels sperwer, havik en buizerd. Met de gelaatsuitdrukking van de wijnkenner die het heeft over een goed wijnjaar, zegt Loek Hilgers dat 1983 voor Oisterwijk een goed sperwerjaar is geweest. In de jaren zestig en begin zeventig is het aantal roofvogels hier dramatisch verminderd tengevolge van het gebruik van insecticiden als DDT en Aldrin. Het verbod van die middelen heeft geleid tot een toeneming van, met name, het sperwerbestand. Voor de havik en de buizerd is dat herstel iets minder duidelijk. Dat heeft waarschijnlijk iets te maken met vooroordelen, o.a. bij jagers en postduivenhouders.

Leden van de werkgroep hebben al vaker haviken aangetroffen met hagel in hun lijf en verstoorde nesten. Toch gaat het om wettelijk beschermde vogels.

Er zijn ook vogels die het hier redelijk goed hebben, maar waarvoor de situatie verslechterd is in de landen waar ze overwinteren. De boerenzwaluw, die de winter pleegt door te brengen in een Afrikaans Sahelland, is daarvan een goed voorbeeld. Door de verslechterde voedselsituatie in Afrika, is het aantal zwaluwen sterk verminderd.

In het algemeen kan gesteld worden dat de vogels van het agrarische landschap ernstig worden bedreigd. Daarbij gaat het er niet om de beschuldigende vinger uit te steken naar de boeren. Zij zijn immers ook maar de dupe van economische processen en besluiten die op

Europees niveau worden genomen. De landbouwpolitiek van de afgelopen jaren heeft geleid tot vervlakking van het landschap. De rijke schakeringen van vroeger (bosjes, houtwallen, slootrandjes, akkerlandjes afgewisseld door weilanden enz.) zijn goeddeels verdwenen door ruilverkavelingen en andere ingrepen. De vogels die juist zo'n afwisselend landschap nodig hebben, zoals de geelgors, de grasmus, het korhoen en de roodborsttapuit, worden, tengevolge van die omstandigheden, met de ondergang bedreigd.

Kerkuil

Een apart hoofdstukje zou er te schrijven zijn over de kerkuil die broedt in de toren van de Petruskerk. Zeer waarschijnlijk is het de enige kerkuil in Oisterwijk. In goed overleg met pastoor Verheijen heeft de vogelwerkgroep een broedkast voor deze zeldzame roofvogel kunnen plaatsen bij een der dakkapellen van de kerk. Al enkele jaren op een rij is geconstateerd dat een kerkuil er zijn intrek heeft genomen en voor broedsel heeft gezorgd.

Het boek "Over vogels in het Hart van Brabant" laat zich lezen als een roman. De uitgave telt 160 bladzijden en is geïllustreerd met tekeningen van vogels. Het werk is voor f 10,- te koop bij Boekhandel Oisterwijk in de Kerkstraat en bij de heer L. Hilgers, Jeroen Boschstraat 18. Waarschijnlijk kunnen alleen vlugge vogels een exemplaar op de kop tikken, want het is maar in een heel beperkte oplage gedrukt.